

Váraljai Bori¹

A vörösiszap-katasztrófa átültetése az angol jogrendszerbe – avagy más ítélet születne-e az angol jogrendszerben?

I. Bevezetés

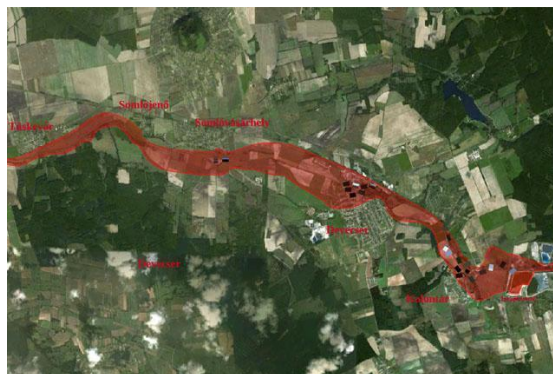
A Veszprém megyei Ajka település térségében, 2010 októberében történt vörösiszap-katasztrófa nemcsak korábban ismeretlen, erkölcsi, politikai (veszélyhelyzet bevezetése által) és katasztrófaelhárítással kapcsolatos, hanem jogi és ítélkezési dilemmákat is felvetett. A „felelőskeresés” magyarországi bírósági szervezetrendszer minden fokát megjárta. Írásomban arra keresem a választ, hogy vajon az angol jogrendszerben praktizáló bíró hogyan kezelne egy ehhez hasonló esetet, milyen eszközök állnának rendelkezésére, illetve feltehetően hogyan döntene (az angol jogrendszer és a társadalom szellemiségét is figyelembe véve).

II. A 2010-es vörösiszap-katasztrófa ismertetése

2010. október 4-én délben a MAL Zrt. tulajdonában lévő timföld gyárhoz tartozó vörösiszap-tározó egyik töltése átszakad, így hatalmas mennyiségű maró anyag zúdult a környező településekre.² (Későbbi becslések alapján 700 000- 1 000 000 m³). A kitelepítési készenlét október 15-ig, 11 napon keresztül tartott. A katasztrófa következtében 9-en vesztették életüket és megközelítőleg 120 sérült szorult ellátásra, a kitelepítési eljárás 715 főt érintett.

1. ábra: ORIGÓ FOTÓ: *Az iszapáradat útja*

Forrás: <https://prezi.com/leos7jhsup5b/presentation/> (2021. 11. 16.)

¹ Joghallgató, SZTE Állam- és Jogtudományi Kar.

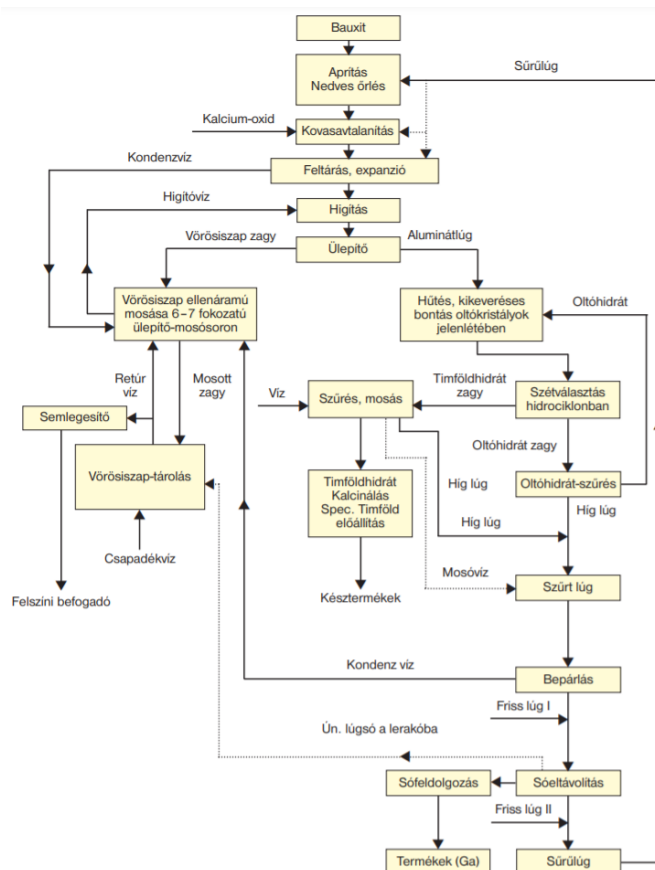
² BARTAL ANNA MÁRIA - FERENCZ ZOLTÁN: *A vörösiszap-katasztrófa társadalmi hatásai*. Argumentum Kiadó. Budapest, 2015. 23. p.

II. 1. A vörösiszap mint kémiai anyag

Ahhoz, hogy az anyag által okozott károkról érdemben gondolkodhassunk fontos ismerni a vörösiszap összetételét és kémiai hatásait. Leggyakrabban *Karl Josef Bayer* (1847 – 1904) osztrák vegyész által kidolgozott folyamat alapján állítanak elő bauxitból alumíniumot.³ Ezt az eljárást alkalmazta a MAL Zrt. Ajkához közeli⁴ üzege is. E folyamat melléktermékét nevezzük vörösiszapnak.

A lenti ábra bemutatja az alumínium előállításának teljes folyamatát és ezen belül a vörösiszap kilépésének pontját. A folyamat során az üleptőből kikerülő vörösiszapot először átmosják, annak érdekében, hogy az alumíniumgyártás későbbi szakaszaiban még fontos NaOH és $\text{NaAl}(\text{OH})_4$ újra felhasználható legyen és ne vesszen több kárba, mint amennyi finansziális szempontból optimális eszközök használatával elkerülhetetlen. A mosás során egy bizonyos mennyiségű lúgos oldatot is kivezetnek az alapvetően 30-40%-ban szilárd anyagokból álló vörösiszaptól. Ezt már nem követi újabb semlegesítés; megkezdődik a kimaradó anyag tárolása.

Mindezek alapján elképzelhető a sűrű, maró, sötétvörös anyag, amely számos települést (Kolontár, Devecser, Somlóvásárhely, Tüskevár, Kisberzsény, Apácatorna és Somlójenő)⁵ elöntött. Az érintett települések földrajzi elhelyezkedését és a vörösiszap útvonalát az 1. ábra mutatja be.

SEQ ábra * ARABIC 2. ábra: A Bayer-technológia struktúrája. Forrás: *Magyar kémikusok lapja* LXVI./1. 3. p.

II. 2. Az ügy igazságszolgáltatásban bejárt útja

A vörösiszap-katasztrófa jogi megítélése és az ezzel kapcsolatos felelősség megállapítása újszerű problémákat tematizált, amely a jogász társadalmat is megosztotta. A terhelteket legnagyobb arányban gondatlanságból elkövetett közveszély okozás büntetvével és a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése büntetvével vádolták, azonban az eset a büntető- és polgárjogon felül a környezetjog területét is érinti, ami további szempontokat vet fel.⁶ A jogesetben a gondatlanság tényállásának bizonyítása jelenti az egyik legvitásabb kérdést, valamint további komplikációk a hatalmas környezeti károkozás (a direkt érintett területeken felül a talajvízben, a környező folyók

³ https://www.researchgate.net/figure/Karl-Josef-Bayer-1847-1904-inventor-of-the-process-for-the-production-of-alumina-from_fig6_222935753 (2020. 11. 16.)

⁴ SZÉPVÖLGYI JÁNOS - KÓTAI LÁSZLÓ: Az ajkai vörösiszap-ömlés. Első rész. *Magyar kémikusok lapja*. LXVI./1. 3. p.

⁵ BARTAL - FERENCZ 2015, 23. p.

⁶ ANTAL ATTILA: Vörösiszap a jog szemszögéből – A következmények jogi háttere. *Jogi Fórum*, 2010 <https://www.jogiforum.hu/cikk/2010/10/13/vorosizsap-a-jog-szemsogebol-a-kovetkezmények-jogi-hattere/> (2021. 11. 16.)

élővilágában, valamint azok továbbító tevékenysége által elért számos más területen is), az emberéletekért, az érintettek anyagi káraiért és életminőségük csökkenéséért való felelősségvállalás, valamint az ügy körül felmerülő jelentős médianyomás, amely leginkább erkölcsi kérdésként közelítette meg a történeteket. Azt, hogy a megosztó esetet nem lehet egyértelműen, fekete-fehér módon eldönteni, mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy megjárta a magyar bírósági szervezetrendszer összes fokát és a Kúria határozata 10 évvel a katasztrófa bekövetkezése után – 2020 novemberében – született meg. (Szeretném leszögezni, hogy a magyar igazságszolgáltatási rendszer munkatempójának kritizálásától elhatárolódom, pusztán a tárgyalt jogeset jogilag komplikált mivoltát kívánom alátámasztani a megoldásához szükséges idő tükrében.)

ELSŐ FOK: A GYŐRI TÖRVÉNYSZÉK A Győri Törvényszék első fokon 15 vádlottal szemben járt el, akik közül – 2019 februárjában, hatályon kívül helyezés folytán megismételt eljárásban meghozott ítélete szerint – az I. rendű vádlottat első rendbeli közveszélyokozás büntetében, hulladékgazdálkodás rendjének megsértése büntetében, és gondatlanságból elkövetett közveszélyokozás vétségében bűnösnek találta, és 2 év 6 hónap szabadságvesztésre ítélte.⁷ A II. rendű vádlottat első rendbeli hulladékgazdálkodás rendjének megsértése büntetében, valamint gondatlanságból elkövetett közveszélyokozás vétségében bűnösnek találta, és 2 év szabadságvesztésre ítélte.

A III. rendű vádlottat hulladékgazdálkodás rendjének megsértése büntetében és gondatlanságból elkövetett közveszélyokozás vétségében 1 év szabadságvesztésre ítélte, illetve a IV. rendű vádlottat gondatlanságból elkövetett közveszélyokozás vétségében bűnösnek találta és 1 év szabadságvesztésre ítélte. 1 év szabadságvesztésre ítélte továbbá az V. rendű, a VI. rendű, a VIII. rendű, valamint a XIV. rendű vádlottat. A VII. rendű vádlottat 300.000 forint pénzbüntetésre ítélte. A IX. rendű, a X. rendű, a XI. rendű, a XII. rendű, valamint a XV. rendű vádlottat a vádak alól felmentette. A XIII. rendű vádlottat pedig gondatlanságból elkövetett közveszélyokozás vétségébe miatt megrovásban részesítette.

MÁSODFOK: A GYŐRI ÍTÉLŐTÁBLA A Győr-Moson-Sopron Megyei Főügyészség fellebbezésére a Győri Ítéltábla mint másodfokú bíróság, 2019 decemberében kihirdette ítéletét: az I. rendű vádlott esetében a szabadságvesztés mértékét 4 évre, a II. rendű vádlott esetében 3 évre, a III. rendű vádlott esetében 2 évre, a IV. rendű vádlott esetében 1 év 6 hónapra, az V. rendű vádlott esetében 2 év 6 hónapra, a VI. rendű vádlott esetében 2 évre, a VIII. rendű vádlott esetében szintén 2 évre súlyosbította.⁸

A KÚRIA HATÁROZATA Nyilvános ülés keretében, az I. rendű, a II. rendű és az V. rendű terhelt védőjének indítványozására, 2020 novemberében a Kúria tárgyalta a büntetőügyet. A végzés mindhárom terhelt esetében a Győri Törvényszék, illetőleg a Győri Ítéltábla ítéleteit hatályában fenntartotta.

Ismertettem tehát a 2010-ben bekövetkezett vörösiszap-katasztrófa néven elhíresült káreset – a kutatómunkám szempontjából releváns – mozzanatait, valamint annak jogi következményeit a magyar jogrendszerben. Céлом, hogy minél pontosabban ábrázoljam azokat a jogi kereteket, amelyek az angol jogrendszert alkalmazó ország bíróságán feltételezhetően szerepet játszanának a törvénykezés során, amennyiben egy megegyező tényállású esetet tárgyalnának. Ehhez mindenekelőtt bemutatom a modern angol jogrendszer struktúráját és legfontosabb jellemzőit.

⁷ Győri Törvényszék B.101/2017/77. szám (Forrás: www.birosag.hu)

⁸ Győri Ítéltábla Bf.II.80/2019/48. szám (Forrás: www.birosag.hu)

III. A modern angol jogrendszer rövid ismertetése

A *common law* jogcsaládhoz tartozó országok azok, amelyek jogrendszerének kialakulására az angol jog egyértelműen megfigyelhető hatással volt, vagyis amelyeket elért az angol jog recepciója.⁹ Mindemellett a *common law* országok jogrendjében természetesen megfigyelhetők különbségek, így fontos kiemelni, hogy a továbbiakban a szűk értelemben vett angol jogrendszerrel foglalkozom, amely a gyakorlatban Anglia és Wales területére korlátozódik.¹⁰ (Skócia és Észak-Írország önálló jogrendjének fennállása miatt, az angol jog területe nem egyezik az Egyesült Királysággal sem.) Az angol és a kontinentális jog közötti legnagyobb különbséget a bírók jogalkotói tevékenysége képezi, ami előbbi esetében a jogszabályok hiányosságainak, míg utóbbi esetében a *precedens* (korábbi, irányadó eset)¹¹ hiányosságainak kiküszöbölésére szolgál.¹² A precedensjogi rendszer elengedhetetlen eleme a jogbiztonság érdekében, hogy a bírók, azonos tényállások esetén, a rájuk nézve kötelező korábbi döntéseket kövessék, felülírva személyes meggyőződésüket (*stare decisis* elv).¹³

Fontos kiemelni, hogy az angol jogrendszerben jelen van a törvényi-jog (*statute law*), tehát működik a parlamenti törvényhozás.¹⁴ A XVII. századra jellemző a kodifikációs tevékenység megindulása, jogágakra bontva készítették el a joggyűjteményeket. Az angol jogszabályok stílusa és megítélése merőben eltér az általunk megszokottól; a precedensjog alkalmazása egyértelmű előnyt élvez, tekintve, hogy kezdetben a törvényi-jog pusztán kiegészítő szerepet töltött be.

Az Angliában és Walesben működő bírósági hierarchia alsó szinten szétválik polgárjogi és büntetőjogi bíróságok alapján. A büntetőügyekkel a *Békebíróságok* (*Magistrates' Courts*), majd a *Koronabíróságok* (*Crown Courts*) foglalkoznak.¹⁵ A polgárjogi bíróságok első szintjét az ún. *Tribunals* törvényszékek képezik, amelyek a mindennapi élet egy-egy területét fedik le, úgy mint a menekültügy vagy a gyermekvédelem, ezeken felül állnak a *Megyei Bíróságok* (*County Courts*).¹⁶ A *Felsőbíróság* (*High Court*) elsőfolyamodású bíróságként és fellebbviteli fórumként működik, elkülönült kollégiumaival. A *Fellebbviteli Bíróság* (*Court of Appeal*) a

---

⁹ BADÓ ATTILA et al: *A jogrendszerek világa. Jogi alapismeretek*. Pro Talentis Universitatis Alapítvány. Szeged, 2020. 59. p.

¹⁰ BADÓ 2020, 56. p.

¹¹ <https://idegen-szavak.hu/precedens> (2021. 11. 16.)

¹² BADÓ 2020, 64. p.

¹³ BADÓ 2020, 65. p.

¹⁴ BADÓ ATTILA -TÓTH KÁROLY: *Bevezetés az angol jogrendszerbe*. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának tudományos bizottsága. Szeged, 1993. 24p.

¹⁵ https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems_in_member_states-16-ew-hu.do?member=1 *Az Európai Unió hivatalos portáljához kapcsolódó weboldal* (2021. 11. 16.)

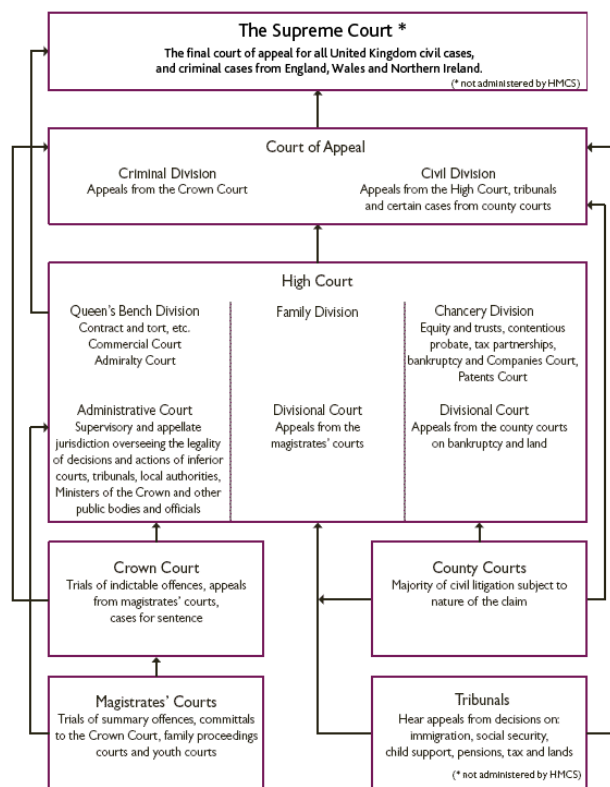
¹⁶ <https://www.judiciary.uk/about-the-judiciary/who-are-the-judiciary/judicial-roles/tribunals/tribunals/> (2021. 11. 16.)

büntető- és polgárjogi perek fellebbviteli fóruma. Az Egyesült Királyság végső fellebbviteli fóruma pedig a *Legfelső Bíróság* (*Supreme Court*).

A feltett kérdés megválaszolásához, miszerint a vörösiszap-katasztrófa ügyének ítéletével megegyező ítélet születne-e az angol jogrendszerben; megegyező tényállású precedenst kell keresni, amelyet Angliában, illetve Walesben tárgyaltak. Jelen írásomban az *Okpabi v Royal Dutch Shell Rt.* ügye szolgál precedensként.

IV. Az Okpabi-ügy

Fontos előre leszögezni, hogy jelen írásomban egy, a valóságtól bizonyos szempontból elrugaszkodott, fiktív példát vagyok kénytelen alkalmazni. A magyarországi vörösiszap-katasztrófa ügyét és a továbbiakban bemutatásra kerülő angol *Okpabi* ügyet úgy fogom bemutatni, mintha ez utóbbi az előbbi precedenseként szolgálhatna egy büntetőeljárás keretei között. Ez a példa nemcsak a lokalitás (mind földrajzi, mind a jogcsaládi és jogrendi besorolás értelmében), hanem az időbeliség szempontjából is kifogásolható, mivel az *Okpabi* ügyben a legfelső bírósági döntés, ha néhány hónappal is, de később született, mint a Kúria határozata a MAL Zrt. munkatársainak ügyében. Ettől eltekintve mégis alkalmazom a példát annak érdekében, hogy minél szemléletesebben hasonlíthassam össze a kontinentális és az angol jogrendszer ítélkezési gyakorlatát, azzal a határozott kijelentéssel, hogy írásomban a példát szimulációs céllal kívánom felhasználni.

SEQ ábra * ARABIC 3. ábra: Angliában és Walesben működő bírósági hierarchia Forrás: [http://www.justcite.com/kb/editorial-policies/terms/uk-court-structure/\(2021.11.16\)](http://www.justcite.com/kb/editorial-policies/terms/uk-court-structure/(2021.11.16))

AZ OKPABI V ROYAL DUTCH SHELL RT. ÜGY TÉNYÁLLÁSA

Az eset valójában két kereset együttese, amelyek követelései, illetve alperesei megegyeznek.¹⁷ A 40 000 tagból álló nigériai *Ogale közösség* 2015 októberében nyújtotta be keresetét. A hozzá közel fekvő *Bille Királyság* területén és környékén keletkezett károokra vonatkozóan pedig két hónappal később, 2015 decemberében adták ki a keresetet, így összesen a két igénylés nagyjából 42 500 követelőt érint. Az alperesek az Angliában bejegyzett *Royal Dutch Shell Rt.* (RDS) és leányvállalata, a *Shell Petroleum Development Company Kft.* Nigéria (SPDC). Mindkét közösség követelése, a területükön az alperesek olajvezetékeiből és a kapcsolódó infrastruktúrából származó olajszennyezés okozta károk megtérítése.

A Shell-csoport nigériai tevékenysége által okozott olajszennyezés a Niger-delta térségében folyamatos és súlyos környezeti károkat okoz. A talaj- és folyóvizek minőségének nagy mértékű csökkenéséért, a vizek halászhatatlanságáért, az természetes ivóvízforrások

¹⁷ High Court of Justice Queen's Bench Division Technology and Construction Court [2017] EWHC 89 (TCC) Forrás: <https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/TCC/2017/89.html> (2021. 11. 16.)

károsodásáért és a nagy mennyiségű olaj talajban való felszívódásáért a felperesek szerint az alperesek mulasztásaik okán felelnek.

A FELSŐBÍRÓSÁG ÍTÉLETE A 2017. január 26-án született döntés a felpereseket az RDS irányába támasztott követelésükkel elutasítja és nem folytat további vizsgálatokat. Ugyanakkor elrendeli a keresetlevél kézbesítését SPDC-nek. A felperesek a döntéssel szemben fellebbezéssel éltek.

A FELLEBBVITELI BÍRÓSÁG ELŐTT 2018 februárjában a Fellebbviteli Bíróság helybenhagyta a Felsőbíróság határozatát, azzal érvelve, hogy az anyavállalat felelőssége nem állapítható meg leányvállalatának tevékenységére nézve, illetve, hogy az anyavállalat a tőle elvárható mértékű gondossággal járt el.¹⁸ A felperesek a Legfelső Bírósághoz fordultak a Fellebbviteli Bíróság jogalkalmazásában vétett hibájára hivatkozva.¹⁹

A LEGFELSŐ BÍRÓSÁG 2021. február 12-én a fellebbezésnek helyt adott és megállapította úgy az anya- mint a leányvállalat felelősségét.²⁰

V. A két esetben megfigyelhető bírói eljárás mód összehasonlítása

A MAL Zrt. ügyében a vállalat, illetve a vállalat munkatársainak felelősségét a Győri Törvényszék első fokon megállapította, a további eljárások során a felelősség mértékéről kellett döntést hozni. Nem így az Okpabi ügyben, ahol hosszan elhúzódott az anyavállalat felelősségének megállapítása. A különbség abból adódik, hogy az angol ügyben az RDS, mint anyavállalat felelőssége nem volt magától értetődő, míg a vörösiszap-katasztrófa esetében nem jöhetett szóba a MAL Zrt.-n és annak munkatársain kívül egyéb vádlott.

VI. A környezet védelméről szóló szabályozás Angliában és Walesben

Mint említettem, a precedens alapú ítélkezésem túl az angol törvényhozás is segíti a bírók munkáját, még ha ez el is tér a kódex-centrikus jogrendszereknél²¹ megfigyelhető struktúrához képest. A 2010 No. 675 *Statutory Instrument* (törvényi eszköz) Anglia és Wales környezetvédelemről szóló törvénye jelen jogesetben az a jogszabály, melynek rendelkezései segítséget nyújtanak a környezeti károkozásért kiszabandó büntetések mértékének megítélésében.

VII. Ha a vörösiszap-katasztrófa Angliában történt volna...

A fentiek alapján eljárásrendi különbség, hogy a vörösiszap-katasztrófa esetét az angol jog területén *első fokon a Felsőbíróság tárgyalta volna*, nem pedig a Győri Törvényszékkel azonos bírósági szintként kezelhető Megyei Bíróságok egyike.

Az *Okpabi* ügyet precedensként kezelve megállapítható, hogy a *MAL Zrt. gondatlanságból fakadó rendszerszintű felelősségét megállapítanák*, mivel elmulasztotta karbantartani a vörösiszap-tározó gátjait. Az Anglia és Wales területére érvényes, 2010 No. 675

¹⁸ <https://www.stevens-bolton.com/site/insights/articles/supreme-court-hands-down-landmark-ruling> (2021. 11. 16.)

¹⁹ Court of Appeal on Appeal from the High Court of Justice Technology and Construction Court [2018] EWCA Civ 191 Forrás: <https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2018/191.html> (2021. 11. 16.)

²⁰ The Supreme Court [2021] UKSC 3 Forrás: <https://www.supremecourt.uk/decided-cases/index.html> (2021. 11. 16.)

²¹ BADÓ 2020, 64. p.

Környezetvédelmi engedményekről szóló rendelkezések (*Environmental Permitting Regulations*) negyedik részének (*Part 4*) 39. pontja alapján *külön ítélet születne* a vádlottakat, mint magánszemélyeket és a MAL Zrt.-t, mint vállalatot illetően.

A magánszemélyeket 50 000 £-ot (közelítőleg 20 millió Ft) meg nem haladó pénzbüntetésre, illetve 6 hónaptól 5 évig terjedő szabadságvesztésre ítélik. A bűncselekményt elkövető vállalat a szabálysértési fokozat 2. szintjét meg nem haladó pénzbírsággal sújtható, aminek felső határa 500 £²² (közelítőleg 209 ezer Ft).

VIII. Összefoglalás, konklúzió

Mindezek alapján láthatjuk, hogy a környezetvédelem szabályozásának területén az angol és a magyar jogrendszerben azonos tényállás esetén az ítéletek súlyossága egy szinten mozog; nem áll egymástól oly mértékben távol, mint alapvetően a két jogrendszer kialakulása és szemléletmódja. A közös római jogi alapok nem elég meghatározóak ahhoz, hogy a római-germán és a *common law* jogcsaládot ne különítsük el élesen,²³ mégis érzékelhető, hogy annak ellenére, hogy a jogászai gondolkodás több különböző utat talál meg, amelyet követve el kíván jutni az állami eszközökkel megteremthető, végső soron az állampolgárok javát szolgálni hivatott, következetes igazságszolgáltatási rendszer felállításához, sok esetben mégis azonos válaszokhoz érkeznek.

A következtetés megállapításakor azonban ügyelni kell arra, hogy jelen szituációban egy kiragadott példával foglalkoztam és egyedül a környezeti károk okozásának jogi következményeit vizsgáltam. Az, hogy egyéb területeken, más jogágakban a jogrendszerek eltérő szemléletmódjából milyen ítélkezési különbségek származnak, már jelen tanulmányon túlmutató vizsgálódásokat vetíti előre.

---

²² [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/3-385-0930?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/3-385-0930?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true) (2021. 11. 16.)

²³ Badó 2020, 15. p.

Irodalomjegyzék

- BARTAL ANNA MÁRIA - FERENCZ ZOLTÁN: *A vörösiszapkatasztrófa társadalmi hatásai*. Argumentum Kiadó. 2015.
- SZÉPVÖLGYI JÁNOS - KÓTAI LÁSZLÓ: *Az ajkai vörösiszap-ömlés*. Első rész. Magyar kémikusok lapja. LXVI./1. Budapest, 2011.
- BADÓ ATTILA et al: *A jogrendszerek világa. Jogi alapismeretek*. Pro Talentis Universitatis Alapítvány. Szeged, 2020.
- BADÓ ATTILA -TÓTH KÁROLY: *Bevezetés az angol jogrendszerbe*. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának tudományos bizottsága. Szeged, 1993.
- HIGH COURT of Justice Queen's Bench Division Technology and Construction Court [2017] EWHC 89 (TCC) <https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/TCC/2017/89.html> (2021. 11. 16.)
- COURT OF APPEAL on Appeal from the High Court of Justice Technology and Construction Court [2018] EWCA Civ 191 <https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2018/191.html> (2021. 11. 16.)
- THE SUPREME COURT [2021] UKSC 3 <https://www.supremecourt.uk/decided-cases/index.html> (2021. 11. 16.)
- STATUTORY INSTRUMENT Environmental Protection, England and Wales 2010 No. 675
- FATHI ABASHI: *Fig 4 ábra*. ResearchGate. https://www.researchgate.net/figure/Karl-Josef-Bayer-1847-1904-inventor-of-the-process-for-the-production-of-alumina-from_fig6_222935753 (2021. 11. 16.)
- THE SUPREME COURT: *Decided Cases*. Judicial Committee of The Privy Council. <https://www.supremecourt.uk/decided-cases/index.html#addsearch=ecology,f=2> (2021. 11. 16.)
- ORSZÁGOS BÍRÓSÁGI HIVATAL: *Anonimizált határozatok*. <https://eakta.birosag.hu/anonimizalt-hatarozatok> (2021. 11. 16.)
- RAISZ ANIKÓ: A környezetvédelem helye a nemzetközi jog rendszerében – avagy nemzetközi környezetjog bírói szemmel. *Miskolci Jogi Szemle*, 2011/1. http://real.mtak.hu/66169/1/raisz_mjsz_2011_u.pdf (2021. 11. 16.)
- PAPP RICHÁRD: *A környezetszennyezés szankciói a magyar jogban*. Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Agrár- és Munkajogi Tanszék. Miskolc, 2014. <http://midra.uni-miskolc.hu/document/16629/9453.pdf> (2021. 11. 16.)
- MAGYARORSZÁG BÍRÓSÁGAI. <https://birosag.hu/> (2021. 11. 16.)
- ANTAL ATTILA: *Vörösiszap a jog szemszögéből – A következmények jogi háttere*. Jogi Fórum, 2010. <https://www.jogiforum.hu/cikk/2010/10/13/vorosiszap-a-jog-szemszogebo-a-kovetkezmenyek-jogi-hattere/> (2021. 11. 16.)
- IDEGEN SZAVAK GYŰJTEMÉNYE: *Precedens*. <https://idegen-szavak.hu/precedens> (2021. 11. 16.)
- ORIGÓ FOTÓ: *Az iszapáradat útja*. <https://prezi.com/leos7jhsup5b/presentation/> (2021. 11. 16.)
- JUSTCITE: *Knowlegde Base*. <http://www.justcite.com/kb/editorial-policies/terms/uk-court-structure/> (2021. 11. 16.)
- SLEAVE - BUTLER: Supreme Court hands down landmark ruling on jurisdiction and parent company liability. *Stevens&Bolton*, 2021. <https://www.stevens-bolton.com/site/insights/articles/supreme-court-hands-down-landmark-ruling> (2021. 11. 16.)
- THOMSON REUTERS: *Practical law glossary*. [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/3-385-0930?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/3-385-0930?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true) (2021. 11. 16.)